

છતના પંખામાંથી ટક્... અવાજ આવ્યો હતો. બધાંએ અવાજ સાંભળ્યો. કલ્યાણીએ બૂમ પાડી : “જુઓ, જુઓ એક પંખીને ઈજા થઈ.” પિટરે તરત જ ઊભા થઈ, પંખીને પકડી લીધું. પંખી પીડાતું હતું.

નવજોત અને હરભજન ઝડપથી વાટકામાં પાણી લાવ્યા. પિટરે ખૂબ જ પ્રેમથી પંખી પર હાથ ફેરવ્યો. તેઓએ પંખીની ચાંચ આગળ વાટકો ધર્યો. પંખીએ થોડું પાણી પીધું. તે પાંખો હલાવતું હતું. નવજોતે બધાંને પાછું ખસી જવા કહ્યું. બધાંએ જોયું, પંખી ઊડવાની મથામણ કરતું હતું.

થોડી જ વારમાં, પંખી ઊડી ગયું.

બીજા દિવસે શાળામાં બાળકોએ એક પંખીને વર્ગખંડમાં ઊડતું જોયું. બધાંને જાણવું હતું કે, આ ઈજા થઈ હતી એ જ પંખી હતું કે બીજું. તેઓએ જલદીથી પંખો બંધ કરી દીધો. પંખીને જોવા તેઓ તાળી પાડવા માંડ્યાં.

યાદ કરો અને લખો :

એકમની વિગતને આધારે નીચે આપેલ વાક્યોને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવો :

- ☒ પંખી ઊડી ગયું.
- ☐ પંખીને પંખાથી ઈજા થઈ હતી.
- ☐ પિટરે પ્રેમથી પંખી પર હાથ ફેરવ્યો.
- ☐ બાળકોએ પંખીને વર્ગખંડમાં ફરતું જોયું.
- ☐ નવજોત અને હરભજન જલદીથી વાટકામાં પાણી લઈ આવ્યા.

શંકરની બિલાડી :

શંકર ખૂબ જ ખુશ છે. એના ઘરના વાડામાં બિલાડીએ ચાર બચ્ચાંને જન્મ આપ્યો છે. શંકર તેનો નવરાશનો સમય તેમની પાછળ પસાર કરવા લાગ્યો.

એક સવારે શંકર બિલાડીના રડવાના અવાજથી ઊઠી ગયો. તે વાડા તરફ દોડ્યો. તેણે જોયું બિલાડી રડતી-રડતી ત્રણ બચ્ચાંને પંપાળતી હતી. એક બચ્ચું ખોવાયું હતું. શંકર વાડાની બહાર ગયો. તેની બહેન માલિની એક બચ્ચાને રમાડી રહી હતી.

શંકરે માલિનીને વાડામાં બોલાવી. માલિનીએ જોયું, બિલાડી બચ્ચાં માટે જ રડતી હતી.

વિચારો અને કહો :

- બિલાડીનો અવાજ કેવો હોય છે ?
- તમને ક્યાં પ્રાણી ગમે છે ? કેમ ?

પ્રાણીઓની લાગણીઓની ચર્ચા બાળકોને તેમના પ્રત્યે સંવેદનશીલ બનાવશે.

મીનુની ગાય :

મીનુને ગાય છે. ગાયનું નામ ગંગા. મીનુ ગંગાને ચરાવવા રોજ ખેતર લઈ જાય છે.

એક દિવસ ઝડપથી આવતું સ્કૂટર ગંગા સાથે અથડાયું. તેના પગને ઈજા થઈ. પગના ઘામાંથી ખૂબ જ લોહી નીકળતું હતું.

વિચારો અને કહો :

મીનુના કુટુંબના લોકો શું કરશે ?

જુઓ અને લખો :

❖ ચંદુ ધોબી તેના ગધેડાનું ખૂબ જ ધ્યાન રાખે છે. ગધેડો પણ તેનાં ઘણાં કામ કરે છે.

ચિત્રો જુઓ અને ચંદુ તેના ગધેડા માટે શું કરે છે. તે લખો :

વિચારો અને લખો :

❖ તમારા ઘર કે પડોશમાં કોઈના ઘેર પાલતુ પ્રાણી છે ? ક્યું ?

❖ તમારા પાલતુ પ્રાણીનું નામ શું છે ?

❖ તમે તમારા પાલતુ પ્રાણી માટે શું કરો છો ? જ્યારે એ -

◆ ભૂખ્યું હોય

◆ કોઈ એને ખીજવે

◆ ઈજાગ્રસ્ત થાય

◆ ઠંડી કે ગરમી અનુભવે

❖ યાદ કરો અને લખો :

ઘણાં લોકો પાલતુ પ્રાણી રાખે છે. તેમનું ધ્યાન પણ રાખે છે. નીચે કોષ્ટકમાં આવાં પ્રાણીઓનાં નામ આપ્યાં છે. ખૂટતી વિગત લખો :

પ્રાણીનું નામ	આપણે તેને કેમ રાખીએ છીએ ?
કૂતરો	
	તે દૂધ આપે છે.
	તે ગાડું ખેંચે છે.
બિલાડી	
મરઘી	
માછલી	
	આપણે તેને ખૂબ પસંદ કરીએ છીએ.
મધમાખી	

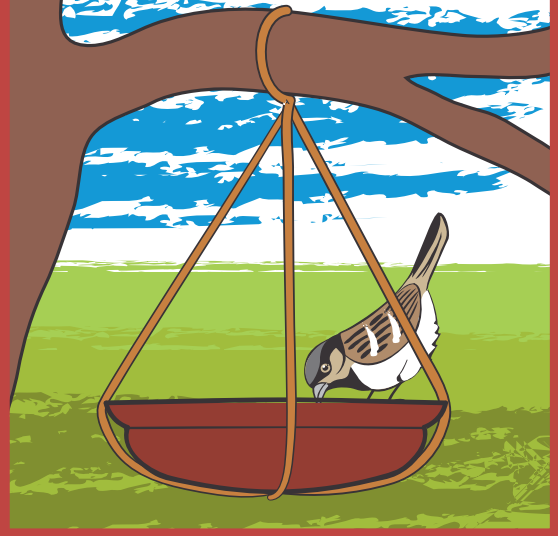

ઘણાં લોકો પાલતુ પ્રાણી રાખે છે અને તેમનું ધ્યાન પણ રાખે છે. વિવિધ પ્રાણીઓના ખોરાક લેવાની ટેવોના અવલોકન સાથે સજીવો પર્યાવરણમાં એકબીજા પર નભે છે, એ બાળકોને સમજાવવા ચર્ચા કરવી.

પંખી-પરબ :

મોટા મોઢાવાળું માટીનું વાસણ લો. માટીના વાસણને બાંધી દો. ચિત્રમાં બતાવ્યા મુજબ લટકાવો. વાસણમાં થોડું પાણી ભરો અને તેને વૃક્ષની ડાળી સાથે અથવા હૂકની મદદથી તમારા ઘર કે શાળામાં લટકાવો. દરરોજ તેમાં પાણી ભરો. ક્યું પંખી પાણી પીવા આવે છે તેનું અવલોકન કરો.

વિચારો અને લખો :

❖ આપણી જેમ પંખીઓને પણ જીવવા માટે પાણીની જરૂર છે. ઘણી બધી વસ્તુઓ માનવીઓ અને પ્રાણીઓ બંનેને જરૂરી છે. આવી ત્રણ વસ્તુઓનાં નામ લખો :

ક્રમ	માનવીને ઉપયોગી	પ્રાણીને ઉપયોગી
૧.		
૨.		
૩.		

વિચારો અને કહો :

આપણે વિવિધ ખોરાક ખાઈએ છીએ. તેવી જ રીતે, પ્રાણીઓ પણ વિવિધ ખોરાક ખાય છે.

બાળકોને પંખી-પરબ બનાવવા મદદ કરો. પંખી-પરબને ઘરની બહાર કે શાળામાં સૌ જોઈ શકે તે રીતે રાખો. બાળકો પંખીનું નજીકથી અવલોકન કરી શકે અને તેમના વિશે વધુ જાણે તે માટે પ્રયત્ન કરવાનું રાખવું.

- ❖ તમે કોઈ પ્રાણીને ખવડાવ્યું છે ?
- ❖ કોઈ પ્રાણીને ખવડાવતા તમે જોયા છે ?

તમે જે પ્રાણીને ખવડાવ્યું હોય તેનું નામ	શું ખવડાવ્યું ?
---	-----------------

વિચારો અને લખો :

- ❖ પંખીને શું ખવડાવી શકાય?
- ❖ તમે ક્યાં પંખીઓને ખવડાવ્યું ?
- ❖ બાળકો સૌથી વધુ ક્યા પંખીને ખવડાવે છે ?
- ❖ તમારી પાસે યાદીમાં આ નામ છે ? શોધો, તે શું ખાય છે ?

ઉંદર	વંદો	ભૂંડ	ચામાચીડિયું	કાગડો
ખિસકોલી	વાંદરો	કરોળિયો	ગરોળી	

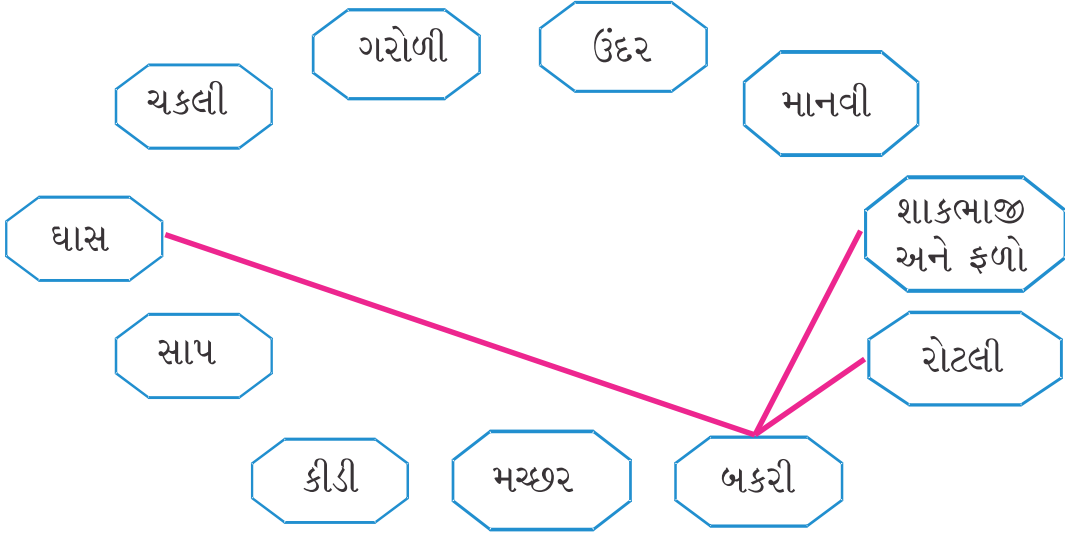
વિચારો અને લખો :

- ❖ કોઈ પ્રાણી કે પંખીએ તમારો ખોરાક ખાઈ લીધો હોય તો તે અંગે લખો.

સમજો અને જોડો :

કોણ શું ખાય છે ? જુદા-જુદા રંગની લાઈન દોરી જોડો.

યાદ કરો અને લખો :

પ્રાણીઓનાં નામ લખો :

તમે અડક્યા છો	તમે અડક્યા નથી, પણ અડી શકો છો	તમે અડી શકવાના નથી
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

આપણે ઘણાં પ્રાણીઓની નજીક કરડવાના કે નુકસાન થવાના ડરથી પાસે જતાં નથી. ઘણાં પ્રાણીઓને આપણે અડી શકીએ છીએ. તે આપણાં ઘરમાં કે આપણી આસપાસ રહે છે. તેમાંનાં કેટલાંક પ્રાણીઓ આપણી મદદ કરે છે.

પ્રાણીને અડવું, તેને પ્રેમથી પંપાળવું અને બીજવું નહિ તે બાળકો સાથે ચર્ચા કરી શકાય છે. બીજા પૃષ્ઠ પર આપેલ ચિત્ર પ્રકૃતિમાં સંતુલન દર્શાવે છે. બાળકોને તે સાદી અને સરળ રીતે તે વર્ગીકૃત કરી સમજાવવું જરૂરી છે.

રાણીનો બગીચો

નીચેનાં ચિત્રો વાંચો અને વર્ગમાં ચર્ચા કરો.

